แบบประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น PHQ-A

THE PATIENT HEALTH QUESTIONNAIRE FOR ADOLESCENTS

นายแพทย์ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา ... จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น

แบบประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น PHQ-A (The Patient Health Questionnaire for Adolescents) ฉบับภาษาไทย นำมาใช้ประโยชน์เพื่อการประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น

ผู้พัฒนา

ฉบับภาษาไทย แปลจากแบบประเมิน The Patient Health Questionnaire for Adolescents (PHQ-A) ซึ่งเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่ใช้ในการประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นที่ใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลก

วิจัยและพัฒนาโดย น.ส. วิมลวรรณ ปัญญาว่อง นักจิตวิทยาคลินิก พ.ญ. โชษิตา ภาวสุทธิไพศิฐ จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น และ ดร.รัตนศักดิ์ สันติธาดากุล นักจิตวิทยาคลินิก สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ ปีที่พัฒนา พ.ศ. 2561

ข้อบ่งชี้ในการใช้

ใช้เพื่อการประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น อายุ 11-20 ปี

คุณสมบัติ

จากการวิจัยพบว่า มีค่าความน่าเชื่อถือของเครื่องมือแบบทดสอบซ้ำ (test-retest reliability) ในระดับดี สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.75 ($p<.000$)

การวิเคราะห์ความสอดคล้องภายใน (Internal consistency) ได้ค่า Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.92 แสดงถึงความสอดคล้องของข้อคำถามรายข้อกับคะแนนรวมอยู่ในระดับดีมาก

การวิเคราะห์ความสอดคล้องรายข้อ (Item analysis) พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมในระดับปานกลางถึงดี หากตัดข้อคำถามนั้นๆ จะทำให้ค่า alpha ลดลงเกือบทุกข้อ แสดงถึงสอดคล้องภายในแบบประเมินในระดับดี ยกเว้น ข้อ 7 ด้านสมาธิ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมต่ำที่สุด (0.56)

ณ จุดตัดของคะแนน PHQ-A ที่ 8 คะแนน พบว่า มีค่าความไว (sensitivity) ร้อยละ 76 และค่าความจำเพาะ (specificity) ร้อยละ 81 การวิเคราะห์ค่า Likelihood ratio ผู้ป่วยที่มีภาวะซึมเศร้ามีโอกาสที่จะมีคะแนน PHQ-A 8 คะแนนขึ้นไปสูงกว่าผู้ป่วยที่ไม่มีภาวะซึมเศร้า 4 เท่า

ข้อจำกัด

ข้อจำกัดของเครื่องมือนี้ คือ ทำการศึกษาโดยเก็บข้อมูลในคลินิกจิตเวชเด็กและวัยรุ่นที่มีจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสถานบริการสาธารณสุขในระดับตติยภูมิ เป็นไปได้ว่า ธรรมชาติของกลุ่มตัวอย่างอาจแตกต่างจากงานวิจัยที่ใช้แบบประเมิน PHQ-A และ PHQ-9 ซึ่งส่วนใหญ่ศึกษาในระดับปฐมภูมิ

ยังพบความผลบวกที่ผิดพลาด (false positive) ในกลุ่มผู้ป่วยวัยรุ่นที่ไม่มีภาวะซึมเศร้า เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้มีอาการของโรคสมาธิสั้นซึ่งมีอาการเด่นด้านปัญหาสมาธิความตั้งใจจดจ่อ ซึ่งคล้ายคลึงกับอาการด้านสมาธิของโรคซึมเศร้า

วิธีการใช้

แบบประเมินนี้ ประกอบด้วยคำถาม 9 ข้อ เป็นแบบประเมินตนเอง (self-report) เพื่อบอกความรุนแรงของอาการของภาวะซึมเศร้าในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ไม่มีเลย มีบางวัน มีมากกว่า 7 วัน และมีแทบทุกวัน คะแนนรวม ตั้งแต่ 0-27 คะแนน

นอกจากนี้ ผู้พัฒนาเครื่องมือ ได้เพิ่มข้อคำถามอีก 2 คำถาม กรณีวัยรุ่นที่มีความเสี่ยงฆ่าตัวตายและทำร้ายตัวเอง โดยไม่ต้องคิดคะแนน

การให้คะแนน

การให้คะแนน ตามระดับความถี่ของอาการที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย

ไม่มีเลย	0 คะแนน
มีบางวัน	1 คะแนน
มีมากกว่า 7 วัน	2 คะแนน
มีแทบทุกวัน	3 คะแนน

การแปลผล

คะแนนรวม	ระดับภาวะซึมเศร้า	คำแนะนำ
0 – 4	ไม่มีภาวะซึมเศร้า	ขณะนี้ยังไม่พบภาวะซึมเศร้าที่ชัดเจน
5 – 9	มีภาวะซึมเศร้าเล็กน้อย	ควรหากิจกรรมที่ช่วยผ่อนคลายอารมณ์ หรือปรึกษาบุคคลใกล้ชิดที่ไว้ใจ
10-14	มีภาวะซึมเศร้าปานกลาง	ควรปรึกษาแพทย์ เพื่อวินิจฉัยและบำบัดรักษา
15-19	มีภาวะซึมเศร้ามาก	
20-27	มีภาวะซึมเศร้ารุนแรง	

หมายเหตุ: หากพบความเสี่ยงต่อการคิดฆ่าตัวตาย จากข้อ 9 หรือ 2 ข้อคำถามเพิ่ม วัยรุ่นควรได้รับการประเมินความเสี่ยงการฆ่าตัวตาย และเฝ้าระวังการฆ่าตัวตาย แม้คะแนนรวมจะไม่ถึงเกณฑ์ก็ตาม

ตัวอย่าง

แบบประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น PHQ-A

(The Patient Health Questionnaire for Adolescents)

อายุ _____ปี เพศ: ☐ ชาย ☐ หญิง วันที่_____

คำชี้แจง: ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา คุณมีอาการต่อไปนี้บ่อยแค่ไหน?

โปรดกาเครื่องหมาย √ ลงในช่องว่าง ☐ ที่ตรงกับความรู้สึกของคุณมากที่สุด

	(0) ไม่มีเลย	(1) มีบางวัน	(2) มีมากกว่า 7 วัน	(3) มีแทบทุกวัน
1. รู้สึกซึม เศร้า หงุดหงิด หรือสิ้นหวัง				
2. เบื่อ ไม่ค่อยสนใจ หรือไม่เพลิดเพลิน เวลาทำสิ่งต่างๆ				
3. นอนหลับยาก รู้สึกง่วงทั้งวัน หรือนอนมากเกินไป				
4. ไม่อยากอาหาร น้ำหนักลด หรือกินมากกว่าปกติ				
5. รู้สึกเหนื่อยล้า หรือไม่ค่อยมีพลัง				
6. รู้สึกแย่กับตัวเอง หรือรู้สึกว่าตัวเองล้มเหลว หรือทำให้ตัวเองหรือครอบครัวผิดหวัง				
7. จดจ่อกับสิ่งต่างๆ ได้ยาก เช่น ทำการบ้าน อ่านหนังสือ หรือดูโทรทัศน์				
8. พูดหรือทำอะไรช้าลงมากจนคนอื่นสังเกตเห็นได้ หรือในทางตรงกันข้ามคือ กระสับกระส่ายหรือกระวนกระวาย จนต้องเคลื่อนไหวไปมามากกว่าปกติ				
9. คิดว่าถ้าตายไปเสียจะดีกว่า หรือคิดจะทำร้ายตัวเองด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง				
รวมคะแนน				

ใน 1 เดือนที่ผ่านมา มีช่วงไหนที่คุณมีความคิดอยากตาย หรือไม่อยากมีชีวิตอยู่อย่างจริงจังหรือไม่ ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
ตลอดชีวิตที่ผ่านมา คุณเคยพยายามที่จะทำให้ตัวเองตาย หรือลงมือฆ่าตัวตายหรือไม่ ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

เอกสารอ้างอิง

วิมลวรรณ ปัญญาว่อง, โชษิตา ภาวสุทธิไพศิฐ และรัตนศักดิ์ สันติธาดากุล (2561). **รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแบบประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น.** กรุงเทพฯ: บียอนด์ พับลิสชิ่ง.

Panyawong, W., Pavasuthipaisit, C., & Santitadakul, R. (2020). Validation of the Thai Version of the Patient Health Questionnaire for Adolescents (PHQ-A) in adolescent psychiatric patients: Validation of the Thai version of the PHQ-A. **Int J Child Dev Ment Health**, 8(1): 30-40.

บทความทั้งหมดยินดีให้นำไป เผยแพร่เพื่อความรู้ได้ โดยกรุณาอ้างอิงแหล่งที่มา

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2569). **แบบประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น PHQ-A.** จาก https://www.happyhomeclinic.com/screen23-phqa.html

(บทความต้นฉบับ: มกราคม 2569)